

etus peccati in quibus addiscentes bonam uitam confundimur, eo quod dudum turpiter uixerimus, & non solum hoc quia & sententia paganorum turpis & fœda est, maxime quæ in Phrygia inuenta est, in quo nisi spurcitijs interfit sacramentum mutum est & torpescit religio. **E**cce maculis plena libertas, & squaloribus obligata, cuius opus turpem mercedem habet, cuius finis mors. **F**inem dixit exitum uitæ & actuum, cui aut mors aut uita succedit. **S**ed hoc loco mors duplex, à morte enim ad mortem transitur. **N**unc uero liberati à peccato, serui facti deo, habetis fructum uestrum in sanctificationem, finem uero uitam æternam. Hoc est, si accepta remissione peccatorum, bonorum actuum æmuli fuerimus, acquirimus sanctitatem, finem uero habebimus, id est, exitum, uitam perpetuam. **M**orte enim hac quam finem dixit, trāsimus ad uitam quæ sine fine est. **N**am merces peccati mors est. Quæsum peccati mortem dicit, quia peccatum mors, **A**c per hoc qui de cætero abstinere se à peccatis, stipendium accipiunt uitam æternam, quia qui non peccant, alieni sunt à morte secunda. **G**ratia autem dei uita æterna, in Christo Iesu domino nostro. **S**icut enim sequentes peccatum, acquirunt mortem, ita & sequentes gratiam dei, id est, fidem Christi, quæ donat peccata, habebunt uitam æternam, ut gaudeant se ad tempus dissolui, scientes se hanc uitam consecuturos, quæ & omni tædio careat, & successionem non habeat. **Q**uam sanctus Symeon exoptans petiit se hinc dissolui ut tret in pace, id est, uitam quæ nullam patitur inquietudinem. **E**t hoc donum à deo per Christum nobis datum dominum nostrum testatur, ut deo patri gratias per nullum alterum nisi per suum filium agamus.

C A P V T VII.

Nignoratis fratres, scientibus enim legē loquor.) **V**t animos eorum firmet in doctrina diuina, exemplo humane legis utitur, ut per terrena suadeat cœlestia, sicut à mundi creatura deus agnoscitur. **Q**uia enim unius est totū, licet diuersæ sint res, ex aliqua tamen parte sibi inuicem similes sunt. Sciunt ergo legem **R**omani, quia non sunt barbari, sed cōprehenderūt naturalem iusticiam, partim ex se, partim ex **G**ræcis, sicut & **G**ræci ex **H**ebraeis. **Q**uāuis enim ante **M**oysem non latuerit lex, sed ordo nō erat neq; auctoritas, non leges **R**omanis ex **A**thenis perlatae sunt. **N**on ignorantibus ergo legem dicit. **Q**uia lex dominatur homini, quanto tempore uiuit.) **N**on est occultum omnē uitā hominis esse sub lege naturæ quæ data est mūdo, hæc lex generalis est. **N**unc uero aliam proponit specialem, quāuis & ipsa generalis est, sed dum non recipitur ab omnibus fit specialis, per quam uult probare assertionem suam. **G**radatim enim uult tradere ueritatem, dicit ergo. **N**am quæ sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est lege uiri. **Q**uod si mortuus fuerit uir eius, soluta est à lege uiri, igitur uiuēte uiro uocabitur adultera, si fuerit iuncta alteri uiro.) **H**ęc lex de **E**uangelio est, non ex **M**oyse, neq; ex iusticia terrena. **A**liquid ergo duce natura, aliquid ex lege **M**oysi addiscentes, profecti sunt per **E**uangelium **C**hristi. **S**equenti ergo exemplo apertius suadet **C**hristianismum exutum esse à lege factorum, non ab omni lege, nec ultra iam expedire esse sub lege, ne gratiam dei euacuet reuersus sub legē, quia dei gratia liberauit à lege hominem, ut spiritu, id est, mente seruiat deo. **S**icut enim mulier mortuo uiro, liberata est à lege uiri, non à lege naturæ, ita & hi qui gratia dei liberati à lege sunt à qua tenebantur rei, ut mortua illa sit, ut **C**hristianismo iuncti non sint adulteri. **S**i enim lex apud illos uiuit, adulteri sunt & nihil illis proderit dici **C**hristianos, quia obnoxij erūt ultio

ni.

ni. Nec enim legis erit adulter, sed Euangelij, qui mortua lege iunctus Euangelio, post redit ad legem. Mortua enim lex dicitur, quando quem tenebat reum, cognitum est ei autoritate legis cessante. ¶ Quod si mortuus fuerit uir eius, liberata est à lege uiri, ut non sit adultera iuncta si fuerit alteri uiro) Sublati à lege accepta remissione peccatorum, & iuncti Euangelio, non sunt adulteri legis, quia mortua apud illos est. Si autem seruantes legem accedere se putant ad Euangelium, rei erunt & adulteri, quia uiua lege iunxerunt se fidei, erunt in utroque adulteri. ¶ Itaque fratres mei & uos mortificati estis legi, per corpus Christi.) Quoniam saluator non ster corpus suum diabolo crucifigere permisit, sciens pro nobis esse contra illum, idcirco per corpus Christi saluos nos dicit factos. Mori enim legi, deo uiuere est quia lex dominabitur peccatoribus. Cui ergo dimittuntur peccata moritur legi, hoc est liberari à lege. Itaque pro corpus Christi hoc consequimur beneficium. Tradens enim corpus suum saluator, mortem uicit & peccatum damnauit. In ipso enim peccauit diabolus, cum illum innocentem occidit, & qui peccatum omnino nesciret. Cum enim hominem sibi peccati causa defenderet, inuentus est in eo reus, in quo accusabat. Hinc factum est, ut omnes credentes in Christum eruantur à lege sublato peccato, quia uictum peccatum quod est diabolus per corpus Christi, non habet autoritatem in eos qui ad illum pertinent à quo uictus est. Dum enim non peccat & occiditur, quasi reus uicit peccatum de peccato, hoc est diabolus proprio peccato quod in eo admisit dānauit, & chirographum quod peccato Adæ decretum erat deleuit, quando ab inferis resurrexit data huiusmodi forma credentibus sibi, ut à morte secunda teneri non possent, ac per hoc mortui sumus legi per corpus Christi. Qui enim legi mortuus non fuerit, reus est, & qui reus est, secundam mortem euadere non potest. ¶ Ut fitis alterius quod ex mortuis resurrexit, ut fructificemus deo.) Hoc dicit, quia **ideo**

ideo mortui sumus legi, ut de cætero **CHRISTI** sumus serui solius, & hoc erit fructificare deo. Acquiratur enim deo, qui in gratia eius manet dignus resurrectione promissa. ¶ **Cum enim essemus in carne.** ¶ Cum in carne sit, negat se esse in carne. ¶ Est enim in corpore, quia hic dicitur esse in carne, qui aliquid sequitur quod lege prohibetur. ¶ Igitur in carne esse multifarie intelligitur. ¶ Nam omnis incredulus in carne est, id est, carnalis, & Christianus sub lege uiuens in carne est, & qui de hominibus aliquid sperat in carne est, & qui male intelligit Christum in carne est, & si qui Christianus luxuriosam habet uitam in carne est. ¶ Hoc loco tamen in carne esse sic intelligamus, quia ante fidem in carne eramus. ¶ Sub peccato enim uiuebamus, hoc est, carnales sensus sequentes utrius & peccatis subiacebamus. Sensus autem carnalis est, non credere spiritalia, id est, sine cōmixtione uirginem peperisse, & ex aqua & spiritu sancto hominem denuo nasci, & solutam animam à copula carnis rursus in carne surgere, De his diffidens, in carne est. ¶ Hinc uitia ait peccatorum, quæ per legem ostenduntur operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti.) ¶ Manifestum est, quia qui non credit sub peccato agit, & captiuus trahitur ad uitia admittenda, ut fructum faciat morti secundæ. Lucrum enim tunc facit mors cum peccatur. In membris tamen dicit uitia operari, non in corpore, ne occasio esset male tractantibus corpus, quia in maloquio lingua arguitur, & in furto manus corripitur, & indissimulantes aures increpantur, & ita in cæteris, quæ uis de corde exeant, membrorum tamen ministerio explentur operibus. ¶ Disputatio hæc tangit Iudæos, & eos qui Christiani dicuntur & sub lege uolunt uiuere, ut ediscentes carnales se esse recedant à lege. ¶ Vitia tamen peccatorum quæ dominari in carne à gentibus dici per legem ostendi, non per legem fieri demonstrat.

index

index enim peccati lex est, non genitrix, reos faciēs peccatores. ¶ ¶ Nunc autem soluti sumus à lege mortis in qua detinebamur.) Soluti sumus à lege, dum remissio nem peccatorum accepimus. ¶ Non enim habet in nos potestatem, infidis enim & peccatoribus dominatur. Lex autem mortis ideo dicta est, quia punit reos: mortificat enim peccatores, non ergo mala est sed iusta. Quamuis enim malum sit patientibus quod infertur à lege, sed illa non est mala, quia iuste infert iram. Itaq; non mala est peccatoribus, sed iusta, bonis uero spiritalis est. Quis em̄ dubitet spiritale esse, prohibere peccare? Sed quia hoc non potuit ut saluaret hominē remittendo peccata, lex fidei data est, quæ credentes liberaret à dominio legis, ut possint reparare se ad uitam, quæ lex tenebat reos mortis. Ipsis enim lex mortis est, quibus irā operat causa peccati. ¶ ¶ Ita ut seruiamus in nouitate spiritus, & nō in uetustate litteræ.) His legem tangere putat, quam quidē ad comparationē legis fidei inferiorē facit, non tñ inimicā iudicat. Nam ideo dicit nos erutos à lege mortis, ut seruiam⁹ legi fidei quæ nobis præsidium contulit salutare, quod uetus lex non potuit, ne gratiæ beneficium inanire uideamur, legi ueteri seruietes. Lex uetus non criminis utiq; nomen est, sed tēporis uel ætatis. ¶ Senuit enim quia cessauit. Lex autē spiritus ipsa est lex fidei, quia fides in anima ē, nec opibus addiscit sed corde creditur, & mens ipsa intelligit naturæ suæ esse quod credit, nec oculis cernitur, aut manibus palpatur, & quæ sperantur dona non uisibilia sunt nec terrena, sed spiritalia. ¶ Vetus ergo lex in tabulis lapideis formata est: lex autē spiritus in tabulis cordis spiritaliter scribit, ut sit æterna. Litera autē legis ueteris ætate consumit. Est & alia interpretatio legis spūs, ut quia prior lex ab ope malo inhibuit: hæc autē cū nec in corde peccare debere dicit, lex spiritus uocatur, ut totum hominē faciat spiritale. ¶ ¶ Quid ergo dicemus? Lex peccati est. Absit.) Quoniam legē mortis hanc dixit, & erutos

nos

nos ab ea gratulatur, & in illa deo seruire negat, ne ini quam hãc asserere putaretur, hoc purgat cum dicit **Ab sit ¶ Sed peccatũ non cognoui nisi per legem.**) Non ergo peccatum est lex, sed index peccati. **Ostẽdit enim & quæ latebant peccata, & quæ impune futura non essent apud deum. Quo comperto homo factus est reus, & ideo non uidetur gratias agere legi. Quis enim libẽter habeat cum qui sibi pœnam imminere annunciat?**

Exodi. 20.

Legi autem fidei gratias agit, quia qui per legem Moy si reus factus est, per legem fidei reconciliatus est deo, quãuis & illa iusta & bona sit. Ostendere etenim immi nens periculum bonum est. Sed huic magis gratias agit, per quem creptus de periculo uiuit ¶ Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret.) In Exodo. ¶ **Nõ concupisces.**) Non discreuit concupiscentiam hanc à peccato sed miscuit, hoc significans, quia cum nec suspi tio quidem esset, istud non licere apud deum, cognoui, inquit, esse peccatum. Sub sua persona quasi generalem agit causam. **Lex itaq; concupiscentiam prohibet, quæ propterea quod oblectamento est, non putabatur esse peccatum. Simplex enim uidebatur causa, concupisce re aliquid proximi, hoc lex prodidit esse peccatum, se cularibus namq; hominib; nihil tam inultum uidetur & placidum, q̃ uoluptas. ¶ Occasiõ ergo accepta pec catum per mandatũ, operatum ẽ in me omnem concu pifcentiam.)** Omnem dicens concupiscentiam, cuncta peccata significat. Supra enim concupiscentiam iuxta legem memorat, cui nunc cætera addens uitia, omnem dixit concupiscentiam operatam in homine impulsu diaboli, quẽ in peccato significat, ut in contrarium fie ret homini lex, quæ data erat ut prodesset. **Videns em̃ diabolus auxilium per legem homini prouisum, quem in conditione se tam prop̃ peccatum Adæ, q̃ propter ip̃sius habere, gratulabatur, intellexit factũ aduersum se. Quem uidit enim factum sub lege, p̃ certo habuit de suo sublatũ dominio, Agnouerat enim homo quomo do**

do poenam inferni euaderet. Hinc exarsit iracundia ad uersus hominem, ut illi legem inuertet, ut prohibita admittendo, deum rursus offenderet, & denuo in potestatem diaboli caderet, **C**cepit non imperare, sed subtiliter fallere, quoniam in lege data amisit dominiū diaboli, sciens hominem ad dei iudicium de cætero pertinere. **Sine lege enim peccatum mortuū erat.** Hoc duplici genere intelligendum est, ut & diaboli in peccato sciat significatum, & hoc ipsum peccatum quod uocatur peccatū. Mortuus enim dicit fuisse diabolus, quia cessabat ab illusione hominis ante legem, sed erat quasi quietus: securus enim erat de possessione eius. Peccatū mortuum esse dixit, quia putabatur quod non imputaretur apud deum, ideo apud hominem mortuum erat, quasi impune peccaret. Nam non latebat peccatum, sicut supra dixit, sed ignorabatur hoc quia deus iudicaturus est. Quod cum data lege manifestum est reuixisse peccatū. Quare reuixit, nisi quia ante uixerat, & postea desidia hominum mortuum æstimatum est cum uiueret. Putabatur enim non imputari peccatum cum imputaretur, uiuens ergo pro mortuo habebatur. **Ego autem uiuebam aliquando sine lege.** Quid est sine lege uixisse, cum lex semper fuerit, sicut supra memoraui, nisi quia sine timore dei homo uiuebat, securus quod non esset deus iudicaturus actus humanos. **Sed cum uenisset mandatum, peccatum reuixit.** Ideo dixit reuixisse peccatum, ut significaret quia ante uixerat: postea autem desidia hominum mortuum æstimatum est cum uiueret, sicut assolet falsa fama fieri peregrinis. Hoc ergo significat, quod in initijs non latuerit peccatū putari apud deum, hoc est uixisse, sed cum consuetudo peccandi hoc obliterasset, mortuum æstimatum est, ut crimē cum persona deficere putaretur. Cum autem data esset lex uel reformata, reuixit apud eos apud quos mortuū æstimatum erat: ceperunt enim scire imputari peccatum. **Ego autē mortuus sum.** Mortuus est homo, quia uidebat se

se reum esse apud deum, qui ante se putabat non future obnoxium ex his quæ peccabat. ¶ Et inuentū est mihi mandatum, quod erat ad uitam datū, hoc esse ad mortem.) Verum est, quia lex ad uitam data est, sed cū hominem non solum de præterito, sed & de futuro peccātem reum fecit, facta est lex data ad uitam, esse ad mortem, sed ut dixi peccanti, quia obedientibus proficit ad uitam. ¶ Nam p̄m̄ accepta occasione per mandatum seduxit me, & p̄ illud occidit.) Peccatum hoc loco diabolum intellige, qui autor peccati est. Hic occasionem per legem inuenit, quomodo crudelitatem suam de nece hominis satiaret, ut quia lex dominata est peccatoribus, homo instinctu eius prohibita semper admittēs offenso deo ultionē legis incurreret, ut ab ea quæ illi, p̄ futura data erat damnaretur. ¶ Quia enim inuito illo data est lex, exarsit inuidia aduersus hominem, ut eo amplius uitiosis uoluptatibus macularet, ne manus ei euaderet. ¶ Itaq; lex quidem sancta, & mādatum sanctum & iustum & bonum.) Ut nihil aduersę suspicionis remaneret in lege, sic illam commendat, ut non solum iustam hanc, sed & sanctam & bonam pronunciet. ¶ Nā mandatum legem intelligi Euangelicus sermo testatur. Ait enim: Si uis ad uitam uenire, serua mandata. ¶ Quod ergo bonum est mihi, mors est? Absit.) Vere absit. Vnde enim fieri potest, ut quod bonū esse probatur, mors intelligatur? ¶ Sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortem.) Diabolum per bonum, occasionē dicit accepisse ut malum operaretur homini, dum illum seducit ad mortē, quia ut ea quæ ante legē male gesta sunt, per illecebrā cupidinis probarent esse p̄tā, & de cætero uitarentur, data est lex manifestata in literis. Tunc incēsus est satanas per bonum utiq;. Vidit enim prouideri homini, & illicita illi suasit, ut pro uita ex lege ei mors, pueniret. Quod quidem negligentiæ humanæ ascribendum est, quæ sic uigorem naturæ suæ infirmauit cupiditate peccandi.

Math. 19.

randi, ut suggestiones aduersarij reprimere nō posset. Inimicus tamen quem in peccato significat, ut appareat esse inimicus, per legem accepit occasionem operari homini mortem. Dum enim ad illicita illum suadet, apparet esse inimicus. Quamquam & ante legem, mortem homini procurauerit excepta prima causa Adæ. Post legem tamen maiores ei penas apud inferos, ubi mors secunda est, adinuenit. Minus enim criminis est ante legem manifestatam peccasse, quam post legem.

¶ Vt fiat supra modum ipsum peccatū peccans per mandatum. Quid est supra modum, quasi datus sit modus delinquentibus, cum peccari non liceat? Sed dei uerba sunt dicentis: Non sunt completa peccata Amorrhæorum. Per quod ostendit mensuram quandam esse delictorum, quam cum impleuerint peccatores uita digni minime iudicentur. Sicut & Pharaō quia istū modum impleuerat, dei uirtutes & signa in illum ostensa sunt, per quæ cæteri territi ad emolumenta uitæ se exercebant, ut in mortuo uita discatur. Sed alius est modus quem tractat Apostolus. Ut ostendat enim plus peccatum esse sub lege, quam fuerat ante legem, supra hunc modum peccatorum ampliorem modum significat creuisse post legem, inuidia & astucia satanæ, ut prouidentia dei contraria fieret homini, cum timore legis minime peccare debuerint. Ideo deus ut inuidiam diaboli uinceret, & prouidentiam homini ratam faceret, mutauit ordinem, mittens saluatorem Christum, qui & diabolum uinceret, & statuta dei erga hominē firmaret.

Sciamus enim quod lex spiritalis est. Quoniam scē sentibus legē loquitur, ideo ait: Sciamus quia lex spiritalis est. ¶ Ego autem carnalis sum uenundatus sub peccato. Legem Moyfi spiritalem uocat, quæ est data in tabulis, quæ quia peccare prohibet spiritalis est, quippe cum uisibilia & carnalia coli prohibeat. Hæc ad commendationem legis pertinent, ne culpa digna putaretur, quia seueritate exercuit in peccatores.

Hominem autem carnalem appellat, dum peccat. **V**enditus sub peccato. Hoc est, uenditum esse sub peccato, ex Adam qui prior peccauit originem trahere, & proprio delicto subiectum fieri peccato, sicut dicit **E**saias propheta: **V**enditi, inquit, estis peccatis uestris. Adam enim uendidit se prior, ac per hoc omne semen eius subiectum est peccato. Quam ob rem infirmum esse hominem ad precepta legis seruanda, nisi diuinis auxilijs muniatur. Hinc est unde ait: **L**ex spiritalis est, ego autem carnalis sum uenudatus sub peccato, hoc est, lex firma est & iusta, & caret culpa, homo autem fragilis est & paterno subiugatus delicto, ut potestate sua uti non possit circa obedientiam legis, ideo est ad dei misericordiam confugiendum, ut seueritatem legis effugiat & exoneratus delictis, de cetero deo fauento inimico resistat. **Q**uid est enim subiectum esse peccato, nisi corpus habere uitio animae corruptum, cui se inferat peccatum & impellat hominem quasi captiuum delictis ut faciat uoluntatem eius? Hinc dominus inter cetera ait: **V**enit enim diabolus & tollit quod seminatum est in cor illorum, ne salui fiant. **V**nde idem **A**postolus in alia epistola ait: **N**on est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, contra spiritalia nequiciae in caelestibus, quos satellites constat esse satanae. Nam ante praeuaricationem hominis, prius quam se manciparet morti, non erat his potestas ad interiora hominis accedere, & cogitationes aduersas inserere. **V**nde astutia eius factum est, ut confabulatione per serpente[m] hominem circumueniret. **P**ostquam autem circumuenit eum & subiugauit, potestate in eum accepit ut interiorum hominem pulsaret, copulans se menti eius, ita ut non possit agnoscere, quid suum sit in cogitatione, quid illius, nisi respiciat legem. **¶** **Q**uod enim operor non intelligo. **¶** **N**on intelligit quod operatur, quia uidet aliud se per legem scire & aliud agere. **¶** **N**on enim quod uolo hoc ago, sed quod odi illud facio. **S**ubiectus peccato, **facit**

facit utiq; quod non uult. ¶ Si autem quod odi illud facio, consensio legi.) Probat legem recte prohibere, quando inuitum se hoc facere quod lex uetat profitef, & nature sue dicit esse quod mandat lex, quia qd extra facit, odiosum sibi dicit. ¶ Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.) Quoniam audit legē prohibere quod agit, & consentit non debere fieri, ac per hoc aliud esse cuius impulsu hæc agi declarat, id est, peccatum. Peccatū autem ideo semper nominat, cum sciatur diabolus esse cum angelis suis, quia nisi peccasset primus homo, hæc non prouenirent, ac per hoc peccatum est, quod ea omnia facit. ¶ Scio em̄ quoniam in me nō inhabitat, id est, in carne mea bonum.) Non sicut quibusdam uidetur carnem malam dicit, sed quod habitat in carne non esse bonum, sed esse peccatū. Quomodo inhabitat in carne pctm̄, cum non sit substantia sed præuaticatio boni. ¶ Quoniam primi hominis corpus corruptum est per peccatum ut possit dissolui, ipsa pcti corruptio per cōditionem offensionis manet in corpore, robur tenens diuine sententiæ datę in Adā, quod est signum legis diaboli, cuius instinctu peccauit Adam. Per id ergo quod facti causa manet, inhabitare dicitur pctm̄ in carne, ad quam diabolus accedit, quasi ad suam legem, & manet quasi in pctō peccatum, quia caro iam pcti est, ut decipiat hominem suggestionibus malis, ne homo faciat quod præcipit lex. ¶ Nam uelle adiacet mihi.) Tām bona asserit quæ iubet lex, ut naturaliter sibi placere dicat & uelit facere. ¶ Perficere autem bonum non inuenio.) Et placet ergo quod à lege iubetur, & uoluntas est faciēdi, sed ut impleatur, potestas & uirtus deest, quia sic pressus est potestate pcti, ut non possit ire quod uult, neq; ualeat contradicere, quia potestatis eius alter est dominus. Homo enim iam consuetudine peccandi grauatur, & facilius succumbit peccato q̄ legi, quam scit bona docere, ac si uelit bona facere, premit illum consuetudo adiutore inimico. ¶ Non

enim quod uolo facio bonum, sed quod nolo malū hoc ago.) **S**æpe repetit ut dilucidet. Hoc ergo est quod supra dictum est, quia ut captius per supradictas causas illud cogitur facere quod uult peccatum. ¶ **S**i autem quod nolo hoc facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.) Hoc est quod iam supra memorauit, quia pressus & subiugatus peccato, non suam sed illius perficit uoluntatem. Nunquid quia inuitū hominē dicit peccare, immunis debet uideri à crimine, quia hoc agit quod non uult, pressus uel potestatis. Non utique, **I**pfius enim uitio & desidia hæc cœpta sunt. Quia enim mancipauit se per assensum peccato, iure illius dominatur. **A**postolus autem ut gratiam dei referat, hæc exponit de quātis malis hominem liberauerit, ut quæ exitia ex Adam trahit, quæ uero beneficia per **C**hristum consecutus est, cui nec lex subuenire potuit, demonstraret. ¶ **I**n uenio igitur legem uolenti mihi facere bonum, quia in est mihi malum.) **L**egē Moyſi asserit uoluntati suæ dare consensum contra peccatum quod in carne habitat, quod aliud cogit facere quàm quod uult homo & lex. ¶ **C**ōdelector enim legi secundum interiorē hominē.) **A**nimum his oblectari dicit, quæ à lege traduntur: hic est interior homo, quia non in animo habitat peccatū sed in carne, quia est ex origine carnis peccati, & per traducem fit omnis caro peccati. **S**i enim anima de traduce esset, & ipsa & in ipsa habitaret, quia anima Adæ magis peccauit quàm corpus, sed peccatum animæ corrumpit corpus. **I**n carne ergo habitat peccatum quasi ad ianuas animæ, ut non illam permittrat ire quod uult. **I**n anima autem si habitaret, nunquā se cognosceret homo, nunc autem cognoscit se, & delectatur legi dei. ¶ **V**ideo autem aliā legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati quod est in mēbris meis.) **D**uas leges memorat, ex quibus unā in membris suis uidere se flagitat, id est, in exte-
riore

riore homine qui est caro uel corpus. Hęc est lex aduersa, hęc repugnans animo, trahens illum captiuū in conditionem peccati, ne ultra egrediens inueniat assertorem. Alia est lex mentis, quę est lex Moyfi uel naturalis, quę est in animo, Hęc pressa est uiolētia peccati, negligētia quidem sua, quia dum diligit uirtia, subiecit se peccato, ut ipsa consuetudine teneretur captiua. Dominiatur enim homini consuetudo. Quatuor quidē leges nominat. Primam legem spiritalē, quę est etiā naturalis, quę reformata est per Moysem, & posita in autoritate, ipsa est dei lex. Deinde legem mentis consentientem legi dei. Tertiam legē peccati, quam ex pręuaricatione primi hominis in membris dicit habitare. Quartā uero quę in membris uidetur dum suggerit mala & recedit. Sed hęc leges iteratę quatuor uidentur, cū sint duę, id est, boni & mali. Lex enim mentis ipsa est lex spiritalis siue Moyfi, quę uocatur lex dei. Peccati uero lex eadem est quę & illa quā in mēbris dicit uideri, quę contradicit legi mētis nostrę. ¶ Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum.) Infelicem hominē dicit, quia nascitur sub peccato. Nunquid nō uere infelix est homo, qui in hanc hęreditatē pręuaricationis successit, hospitem secum habens peccatū, per quod ad illū aditum habet satanas. Gradus enim fabricauit Adam, per quos ad filios eius expoliator ascendit, nisi clementissimus dominus motus misericordia gratiam suā per Christum dedisset, ut releuatum genus humanum, remissione peccatorum accepta, de cætero possit respicere repressio & damnato peccato. Potest em̄ exoneratus malis & purgatus resistere aduersario, potestate accepta contra illum dum adiuuatur à deo. Hic quasi legem fidei tertiam inducit potiore, quam & gratiam uocat, quę ex lege tamen spiritali originem habet, quia per hanc liberatus est homo, ut quia Moyfes dedit legem, deditq; & dominus, duę dicantur, una tamen intelliga

tur quantum ad sensum & prouidentiam pertinet. **I**lla enim iniriatrix est salutis, hec uero consummatrix. **S**ed non hanc partem legis dico, que in neomenijs est & circuncisione & in escis, sed que ad sacramentum dei pertinet & disciplinam. **G**ratia dei liberatus est homo, de corpore mortis huius. **H**anc dicit mortem, quam supra ostendit in necem hominis per peccatum inuentum apud inferos, que appellatur secunda. **C**orpus autem mortis est, cuncta pct̃a. **M**ulta enim unum corpus sunt, singula quasi membra uno autore inuenta, ex quibus homo creptus gratia dei per baptismum, supradictam mortem euasit. **N**ec enim in carneo corpore positus de eo ipso ereptum se diceret, sed hoc corpus dixit quod superius per baptismum & obseruantiam legis destrui significat. **N**am & tum dicit, de corpore mortis, ostendit aliud corpus esse non mortis. **C**igitur ego ipse mente serui legi dei.) **L**egi dei, cum dicit, & **M**oyfi significat legem & **C**hristi. **C**arne autem legi pct̃i.) **E**go ipse, id est, qui liberatus sum de corpore mortis. **I**n corpore est, quomodo liberatus est de corpore mortis, nisi quia liberatus est à cunctis malis? **R**emissio enim peccatorum omnia tollit pct̃a. **L**iberatus ergo de corpore mortis, gratia dei per **C**hristum mente uel animo serui legi dei: carne autem legi pct̃i, id est, diaboli, qui p̃ subiectam sibi carnem, suggestiones malas ingerit animæ. **Q**uia ergo duplex est homo, carne conuersus & animo, legi dei mente seruire se dixit, quia animus deuotus est deo, & recuperata sui potestate, repugnare potest pct̃o quod per carnem operatur. **Q**uia enim caro corrupta est & morti subiecta, que sic facta erat ut societate & coniunctione animæ non moreretur, recepit desideria quorum quasi honorem quendam transfert ad animum ut etiam ipse generetur. **S**ed quid respuit illam mortem? **G**ratia dei. **M**ente serui legi dei, carne autem legi pct̃i, sicut dictum est. **I**am enim liber animus & in consuetudinē bonam reuocatus, spiritu san-
cto